

Αυταρχισμός και δημοκρατία στο σχολείο και στη σχολική τάξη

Ενότητα 7: Γιατί οι μαθητές και μαθήτριες αναπτύσσουν «μη αποδεκτές συμπεριφορές»

Δημήτρης Θ. Ζάχος
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Γιατί οι μαθητές και μαθήτριες αναπτύσσουν «μη αποδεκτές συμπεριφορές»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

---

1. Γιατί τα παιδιά δεν συμπεριφέρονται «σωστά»;

Σκοπός ενότητας

- Η παρουσίαση, ανάλυση και συζήτηση των λόγων, για τους οποίους οι μαθήτριες αναπτύσσουν συμπεριφορές που δεν προωθούν τους στόχους της μάθησης και δεν γίνονται αποδεκτές από τους ενήλικες.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**Γιατί τα παιδιά δεν
συμπεριφέρονται «σωστά»;**

Προβλήματα συμπεριφοράς

Αποδεκτή – μη αποδεκτή συμπεριφορά

- Δυναμική και περίπλοκη ενότητα
- Ενημέρωση και κατανόηση
- Ηθική του επαγγέλματος

Αποδεκτές - μη αποδεκτές συμπεριφορές

- Ως εκπαιδευτικοί θα πρέπει να κατανοήσουμε ότι η ανεκτή / μη ανεκτή συμπεριφορά κάποιου παιδιού αποτελεί μια δυναμική, περίπλοκη κατάσταση και να συμπεριφερόμαστε με κατανόηση, αλλά και να είμαστε καλά ενημερωμένοι/ες γύρω από το σχετικό ζήτημα.

Οι αιτίες των προβλημάτων της συμπεριφοράς I

---

1. Εσωτερικές ανάγκες των μαθητών
2. Κοινωνική δυναμική
3. Συνθήκες που διαμορφώνουν οι εκπαιδευτικοί

Οι αιτίες των προβλημάτων της συμπεριφοράς II

Εσωτερικές ανάγκες των μαθητών

- Πειθαρχία ως συμπεριφορές που προτιμούν οι δάσκαλοι
- Ανοχή και συναίνεση των μαθητών/τριών
- Τυπικοί κανόνες
- Ανάγκες των μαθητών/τριών και πράξεις που δεν προξενούν τιμωρίες

Οι αιτίες των προβλημάτων της συμπεριφοράς III

Συνθήκες ικανοποίησης βασικών αναγκών των μαθητών

- Αγάπη και στοργή
- Σεβασμός
- Παρουσίαση αντικειμένου με ενθουσιασμό
- Ενεργή συμμετοχή

Οι αιτίες των προβλημάτων της συμπεριφοράς IV

Συνθήκες ικανοποίησης βασικών αναγκών των μαθητών

- Ενθάρρυνση για βίωση επιτυχιών /έμφαση
- Ελευθερία – υπευθυνότητα
- Συναισθηματική άνεση
- Κίνητρα

Αιτίες εκδήλωσης «αποκλινόντων» συμπεριφορών I

Ερμηνευτικές προσεγγίσεις:

Συντηρητική/ παραδοσιακή προσέγγιση

- *Παθολογικά αίτια*
- *Αποκλίνοντα άτομα*

Συντηρητική/ παραδοσιακή προσέγγιση

Οι **Θεραπείες** που προτείνονται αφορούν:

- Στη χρήση **ψυχιατρικών, ψυχολογικών και ψυχονευρωτικών διαδικασιών** (όταν τα αίτια των παραβατικών συμπεριφορών αποδίδονται σε παθολογικούς παράγοντες) και
- στη βοήθεια που το άτομο θα πρέπει να πάρει από γονείς, εκπαιδευτικούς και άλλους κοινωνικοί φορείς (όταν τα αίτια αποδίδονται στην αδυναμία του ατόμου να προσαρμοστεί στους κοινωνικούς κανόνες).
- Στη δεύτερη περίπτωση - **επιμόρφωση** των δασκάλων.

Αιτίες εκδήλωσης «αποκλινόντων» συμπεριφορών II

Ερμηνευτικές προσεγγίσεις:

Φιλελεύθερη

- *Ευθύνες στο σχολικό σύστημα*
- *Το πρόγραμμα σπουδών*
- *Το σύστημα βαθμολόγησης*
- *Το στυλ διδασκαλίας*

Αιτίες εκδήλωσης «αποκλινόντων» συμπεριφορών III

Ερμηνευτικές προσεγγίσεις:

Ριζοσπαστική

- Στις πιεστικές συνθήκες διαβίωσης
- Στον ανταγωνισμό
- Ευθύνες στο σχολικό σύστημα
- Το πρόγραμμα σπουδών
- Το σύστημα βαθμολόγησης
- Το στυλ διδασκαλίας

Οι αιτίες των προβλημάτων της συμπεριφοράς V

Οι οικονομικο-κοινωνικές ανισότητες

- *Φτώχεια*
- *Εργασιακή ανασφάλεια*

Οι αιτίες των προβλημάτων της συμπεριφοράς VI

Τα κοινωνικά πρότυπα

- Η απαξίωση αξιών όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η εργατικότητα, ο σεβασμός για τους/τις άλλους/ες και η αποθέωση του άκρατου ατομικισμού και ευδαιμονισμού
- Η επίλυση των προβλημάτων με βίαιους τρόπους
- Η επίδραση των ΜΜΕ

Σε τι οφείλονται οι μη αποδεκτές συμπεριφορές των παιδιών; I

Το οικογενειακό περιβάλλον

- *Φτώχεια*
- *Μορφωτικό περιβάλλον*
- *Ενδοοικογενειακή βία - Κακοποίηση των παιδιών*

Σε τι οφείλονται οι μη αποδεκτές συμπεριφορές των παιδιών; II

Το οικογενειακό περιβάλλον

- *Η έλλειψη ενός κώδικα συμπεριφοράς*
- *Η έλλειψη των παραδοσιακών δικτύων*
- *Η έλλειψη της επικοινωνίας, της ασφάλειας και της υποστήριξης από τα μέλη της οικογένειας*

Αποξένωση και κοινωνικοοικονομικές ανισότητες I

- Ο ρόλος της αποξένωσης και των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων στην εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών
- Οι σχέσεις ελέγχου που υφίστανται οι γονείς στην εργασία τους

Οι γονείς που βιώνουν μεγαλύτερο εξωτερικό έλεγχο στη δουλειά, συνειδητά ή ασυνείδητα εγχαράσσουν το άγχος της συμμόρφωσης με την εξωτερική –σε σχέση μ' αυτούς– εξουσία, ενώ αντίθετα, οι γονείς που έχουν μικρότερο εξωτερικό έλεγχο, δηλαδή μεγαλύτερη αυτονομία στις κινήσεις και στη λήψη αποφάσεων στην εργασία τους, θεωρούν ότι ο αυτοέλεγχος, η εκδήλωση πρωτοβουλιών και η δημιουργικότητα είναι σημαντικές αξίες που θα πρέπει να μεταβιβάσουν στα παιδιά τους.

Αποξένωση και κοινωνικοοικονομικές ανισότητες II

Κατά συνέπεια, υπάρχει μια **κατηγορία παιδιών** που έχουν μάθει να συμμορφώνονται μόνον με τις υποδείξεις του ατόμου - φορέα της εξουσίας και στην περίπτωση του σχολείου προσαρμόζονται ευκολότερα σε εκείνους/ες τις δασκάλους/ες που συμπεριφέρονται αυταρχικά, δηλαδή στους/ις εκπαιδευτικούς που δε διαπραγματεύονται τους κανόνες, που χρησιμοποιούν απόλυτα προστακτικό τόνο, που τιμωρούν με συνέπεια και που ασκούν διαρκώς, μέσω καθημερινών προφορικών και γραπτών εξετάσεων, έλεγχο ως προς την αφομοίωση της διδακτέας ύλης.

Αποξένωση και κοινωνικοοικονομικές ανισότητες III

Στην περίπτωση όμως, κατά την οποία τα παιδιά αυτής της κατηγορίας αντιμετωπίσουν **δάσκαλο/α που δεν επιβεβαιώνει την εξουσία του/ης**, τότε είναι πολύ πιθανό να δοκιμάσουν, κατ' εξακολούθηση, τους κανόνες για να βρουν τα όριά τους, με σύνηθες αποτέλεσμα την πρόκληση χαοτικών καταστάσεων, αφού θεωρούν ότι ο/η δασκάλος/α είναι αδύναμος/η ή/και ανίκανος/η για το ρόλο του/της.

Αποξένωση και κοινωνικοοικονομικές ανισότητες IV

Σε μια δεύτερη κατηγορία εντάσσονται μαθητές και μαθήτριες, οι γονείς των οποίων ανήκουν συνήθως στη μεσαία και στην ανώτερη κοινωνική τάξη, οι οποίοι/ες έχουν μάθει ότι εξουσία ασκεί κάποιος/α μέσω της **απόκτησης ενός ρόλου και όχι γιατί έχει ως συγκεκριμένα χαρακτηριστικά**: Η δασκάλα ασκεί εξουσία –έστω και με καλυμμένη μορφή η οποία εκφράζεται με ερωτήσεις/διαταγές όπως «θα ήθελες να καθίσεις κάτω;»- επειδή έχει αυτό το ρόλο, είναι η δασκάλα. Τα παιδιά αυτά έχουν μάθει από το οικογενειακό τους περιβάλλον να εκτιμούν τη διαδικασία στην οποία συμμετέχουν και να **αυτοπειθαρχούν**.

Σε τι οφείλονται οι μη αποδεκτές συμπεριφορές των παιδιών; III

Το σχολικό περιβάλλον

- Η διαπραγμάτευση των θεμάτων της «τάξης» και της «πειθαρχίας» στο σχολείο επηρεάζεται από τις ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις.
- Οι παραβατικές συμπεριφορές στο σχολείο, η ακροδεξιά ρητορική και η επιστροφή στην «παραδοσιακή» εκπαίδευση.

Σε τι οφείλονται οι μη αποδεκτές συμπεριφορές των παιδιών; IV

Το σχολικό περιβάλλον

- Το σχολείο συμβάλει στην επικράτηση της καθεστώσας έννομης τάξης
- Η εκπαιδευτική διαδικασία δεν λαμβάνει χώρα στο κενό, το σχολείο δεν είναι ένας ουδέτερος θεσμός
- Μεταξύ των κοινωνικών σχέσεων και των σχέσεων παραγωγής υπάρχει μια αντιστοιχία

Οι αιτίες των προβλημάτων της συμπεριφοράς VII

- Σχολική αποτυχία
- Έλλειψη «επιτήρησης» και εσωτερίκευσης των μαθητριών

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι

Κάθε μαθητής και κάθε μαθήτρια έχει:

- Διανοητικές ανάγκες (που θα πρέπει να καλλιεργηθούν).
- Σωματικές ανάγκες (που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη).
- Συναισθηματικές ανάγκες (τις οποίες πρέπει να γνωρίζουμε).
- Κοινωνικές ανάγκες (ομάδες συμμαθητών/τριών και αλληλοεπίδραση).

Συνθήκες ικανοποίησης βασικών αναγκών των μαθητών I

- Ενθάρρυνση για βίωση επιτυχιών /έμφαση
- Ελευθερία – υπευθυνότητα
- Συναισθηματική άνεση
- Κίνητρα

Συνθήκες ικανοποίησης βασικών αναγκών των μαθητών II

Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να φέρονται με **σεβασμό και αξιοπρέπεια** σ' όλους /ες τους/τις μαθητές/τριές, ανεξάρτητα από την τάξη, την εθνικότητα ή την εθνότητα από την οποία προέρχονται, χωρίς όμως να έχουν μικρότερες προσδοκίες για τα παιδιά των «κυριαρχούμενων» ομάδων, ούτε και να μειώνουν τις απαιτήσεις τους.

Συνθήκες ικανοποίησης βασικών αναγκών των μαθητών III

Τα παιδιά αν αφεθούν στην τύχη τους, όπως προστάζει ένας άκρατος **παιδοκεντρισμός**, όχι μόνον δε θα προσλάβουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που χρειάζονται για να παλέψουν για ένα καλύτερο μέλλον, για μια καλύτερη κοινωνία, αλλά και δε θα είναι σε θέση να απελευθερώσουν τους εαυτούς τους από ιδεολογίες και παραδοχές που στοχεύουν στην διατήρηση των κοινωνικών ανισοτήτων, διακρίσεων και αδικιών.

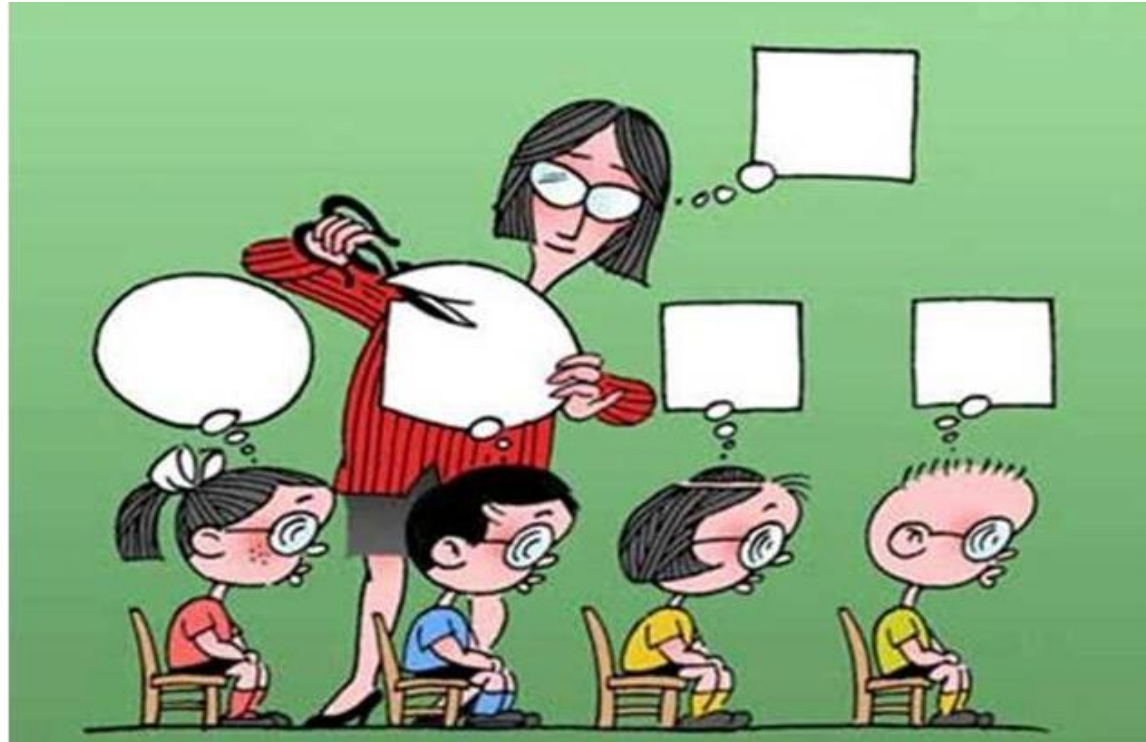
Σε τι οφείλονται οι μη αποδεκτές συμπεριφορές των παιδιών; V

- Πώς γίνεται αλήθεια τόσοι εκπαιδευτικοί πραγματικά δημοκρατικών φρονημάτων να φοβούνται να διαχειρισθούν με δημοκρατία τις τάξεις τους;

Μπιλιλής Θανάσης, αμείλικτο,
http://abililis.blogspot.com/2011/02/blog-post_5073.html, Κυριακή, 27 Φεβρουαρίου 2011, ανακτήθηκε στις 3/3/2011.

Εικόνα

Εικόνα 1: Η προσπάθεια των εκπαιδευτικών να κατευθύνουν και να διαμορφώσουν τις απόψεις των μαθητών/τριών τους.

Σε τι οφείλονται οι μη αποδεκτές συμπεριφορές των παιδιών; VI

Το προσωπικό των σχολείων

- Η αντίληψη για τις αιτίες πρόκλησης των ΜΑΣ
- Η προσωπική ζωή, το οικονομικό στρες, η διπλή εργασία
- Η διδακτική ανεπάρκεια
- Η διάσταση της προσέγγισης των ΜΑΣ μεταξύ σχολείου και οικογενειακού περιβάλλοντος

Ευχαριστίες

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1

- Αναγνωστοπούλου Μ. (2005). *Οι διαπροσωπικές σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών στη σχολική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Αραβανής, Γ. (1998). *Πειθαρχία και εκπαίδευση. Ο ρόλος των ποινών και των αμοιβών στο σχολείο και στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ζάχος, Θ. Δ. (2010). «Έλεγχος» και «Πειθαρχία» στο Σχολείο: Αναγκαιότητες και Κίνδυνοι για τα Παιδιά των Μεταναστών/στριών και των Χαμηλών Κοινωνικοοικονομικών Τάξεων. Στο: ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρακτικά του 1ου Πανελλήνιου Συνέδριου Επιστημών Εκπαίδευσης, τομ. Β', 368-376. Αθήνα: Σμυρنيωτάκης.
- Flitner A. 1997. *Αυταρχική ή φιλελεύθερη αγωγή*; Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Μπίκος, Κ. (2004). *Αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στη σχολική τάξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπάμπαλης, Θ. (2005). *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού στη σχολική τάξη*. Ατραπός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2

- Νούτσος, Χ. (1988). *Η γκραμσιανή αντίληψη για την παιδαγωγική σχέση. Στο: Antonio Gramsci. Πενήντα χρόνια από το θάνατό του. Ιωάννινα: Επιστημονική επετηρίδα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Παράρτημα αρ. 35.*
- Σολομών Ι. & Κουζέλης, Γ. (επιμ.) (1994). *Πειθαρχία και Γνώση*. Αθήνα: ΕΜΕΑ.
- Τσιπλητάρης Α. (2004). *Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης*. Αθήνα: Ατραπός.
- Wragg, E. C. (2003). *Διαχείριση της σχολικής τάξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Ψάλτη, Α., Κασάπη, Σ. & Δεληγιάννη - Κουιμτζή, Β. (2012). *Σύγχρονα ψυχοπαιδαγωγικά ζητήματα: Ο εκφοβισμός στα ελληνικά σχολεία*. Αθήνα: Gutenberg.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- **Εικόνα 1:** Copyright
<https://www.pinterest.com/pin/178244097726903790/>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημήτρης Θ. Ζάχος.
«Αυταρχισμός και δημοκρατία στο σχολείο και στη σχολική τάξη. Γιατί οι μαθητές και μαθήτριες αναπτύσσουν «μη αποδεκτές συμπεριφορές».
Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS324/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Κερμανίδου Θεοδώρα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

